

‘Het mooiste wat je kunt worden, is jezelf’

Mogen zijn wie je bent

Mogen zijn wie je bent – het zou voor ieder mens, groot of klein, moeten gelden.

In de praktijk blijkt echter dat dit op veel scholen momenteel bijna niet haalbaar is.

door Margriet Schouten

Ik beschrijf in dit artikel de casus van Randy, een jongen van 9 jaar, die inmiddels in zijn lagereschoolperiode al drie keer is gewisseld van school.

Op de eerste school had hij geen aansluiting met medeleerlingen. Hij had geen vriendjes, speelde vaak alleen, was erg teruggetrokken en maakte weinig contact met de leerkracht of kinderen. Hij moest doubleren in groep 2, omdat zijn sociaal-emotionele ontwikkeling onvoldoende leek. Zijn ouders vroegen school meerdere malen om hem eens te laten testen, omdat zij van mening waren dat hij zich terugtrok uit contact en totaal niet kon laten zien wie hij is: ‘een slimme jongen die uitdaging wil en graag wil omgaan met gelijkgestemde medeleerlingen’. School vond dit grote onzin, ze zagen geen hoogbegaafd kind in Randy en waren van mening dat hij eerst zijn sociale vaardigheden nog meer moest ontwikkelen.

De ouders waren het hier niet mee eens en zijn met hem naar een andere school gegaan. Die school beloofde dat Randy getest en uitgedaagd zou worden. Hij was toen 6 jaar en kwam in groep 3, een combiklas met kinderen vanaf groep 3, waarbij ieder kind op zijn niveau zou kunnen werken. Dit klasje was net gestart als een soort proef, waarbij school wilde kijken of deze aanpak zou kunnen werken voor kinderen die meer uitdaging nodig hebben. Randy voelde zich in deze klas met gelijkgestemden meer op zijn plek. Het onderzoek toonde ook aan dat hij bovengemiddeld begaafd was. Helaas kreeg Randy wederom te maken met een verandering: school stopte al na twee jaar met het initiatief van een klas met hoogbegaafde leerlingen, omdat het financieel niet haalbaar was en de leerkracht overspannen was geraakt. Een nare samenloop van omstandigheden. Alle hoogbegaafde leerlingen uit de klas gingen naar andere scholen en ook Randy wilde niet meer op deze school blijven.

Hij komt op een montessorischool terecht, waar hij in een combigroep 6-7-8 wordt geplaatst. Elke dag gaat hij vol goede moed naar school, maar bij thuiskomst na

school voelt hij zich niet fijn. Zijn ouders constateren dit ook. Ze zien dat hij graag naar school gaat, maar dat hij, als hij van school terugkomt, bijna niet te genieten is voor zijn twee jaar jongere zusje Julie. Hij heeft enorme agressieve buien, is vaak boos en het lijkt alsof de sfeer thuis door hem verpest wordt. Beide ouders vragen zich af wat de oorzaak is van Randy’s gedrag. Zij melden hun zoon aan bij mijn Kinderpraktijk.

Kennismaking

In het kennismakingsgesprek ontmoet ik twee empathische, liefdevolle ouders en een jongen die sprankelend, nieuwsgierig en helder uit zijn ogen kijkt. Randy heeft veel sproeten, rood krullend haar en hij draagt een brilletje. Ik vraag hem of hij kan uitleggen waarom hij hier is. Hij vertelt dat hij ook niet snapt waarom hij thuis zo enorm boos wordt. ‘Ik heb het thuis fijn, ik heb een lief zusje, maar die treiter ik ook best veel.’

Ik vraag aan hem hoe het op school gaat. Hij zegt dat hij erg zijn best doet op school, maar niet het gevoel heeft dat hij daar wordt gezien. Hij vertelt tevens dat hij tijdens de pauzes niet graag op het schoolplein is, omdat hij niet echt een vriendje heeft. Hij heeft wel vriendjes, maar die zitten in groep 8 en die voetballen in het speekwartier op een ander plein. Randy gaat daarom meestal naar binnen om verder te werken aan zijn weektaak, die hij meestal op dinsdag al af heeft. Hij krijgt wel regelmatig extra werk, maar dat bestaat uit meer schrijven en meer sommen maken. ‘Ik hoef er niet bij te denken’, zegt hij.

Ik vraag hem naar het leukste moment van de dag op school. Hij vertelt: ‘Het leukste moment is als er instructie op het digibord gegeven wordt aan groep 8. Dan lees ik mee en dan weet ik eigenlijk ook al de antwoorden.’

Ik leg aan de ouders uit dat ik het fijn zou vinden als we ook op school een gesprek zouden kunnen hebben over Randy. Ze zijn het hiermee eens. Aan Randy vraag ik of hij het fijn zou vinden om drie keer bij mij langs te komen.

Tijdens deze drie sessies krijg ik heel veel te horen over hoe Randy school ervaart.

Hij heeft het gevoel dat hij niet zichzelf kan zijn en dat hij altijd maar aan het afstemmen is wat anderen van hem verwachten. Hij leert dat onder zijn emotie boosheid een ander gevoel zit, dat hij goed kent, vaak voelt, maar liever wegstopt: verdriet er niet bij te horen op school, niet echt nieuwe dingen kunnen leren, elke dag je best doen, maar nooit een compliment krijgen, omdat iedereen alles maar normaal vindt. Daarnaast vindt hij het oneerlijk dat hij niet mag spelen met zijn vrienden van groep 8.

We gaan met emotieregulatie en versterking van zichzelf aan de slag. Dat hij mag uitspreken en vragen wat hij nodig heeft, uitdagingen mag zoeken en dat zijn nieuwsgierigheid naar zo veel dingen er gewoon mag zijn.

School

Ik denk we tijdens dit traject meer winst kunnen behalen door een gesprek met de leerkrachten en een IB'er aan te vragen. Uit het gesprek dat volgt met twee leerkrachten en de IB'er, komt naar voren dat zij Randy niet goed begrijpen. Ze zien een rustig, teruggetrokken kind dat gewoon in de klas zit. Ze weten dat hij hoogbegaafd is en ze vinden dat hij, naast zijn eigen werk, best voldoende uitdagingen krijgt. Ze vertellen echter ook dat zij, zowel beide leerkrachten als de IB'er, niet veel

ervaring hebben met hoogbegaafdheid. Ik vraag of zij diep vanbinnen misschien onrust of stress ervaren, omdat ze niet weten wanneer er sprake is van onderwijs dat aansluit bij de behoeften van Randy. Ze bieden op dit moment alleen veel extra werk aan.

Beide leerkrachten komen tijdens het gesprek tot het inzicht dat zij zich niet bekwaam voelen in het werken met een hoogbegaafde leerling. Ze vragen aan mij: 'Wanneer ben je bekwaam en wanneer is het onderwijs voldoende passend?' Ik leg uit dat je dit het beste kunt zien aan de kinderen zelf. Wat stralen ze uit, wat doen ze en wat hoor je ze zeggen? Zie je ze met enige regelmaat met twinkelende ogen, omdat ze zo benieuwd zijn hoe iets in elkaar zit? Zie je ze geregeld in opperste concentratie aan het werk? Vertellen ze je wat ze zo graag willen leren? Hoor je van de ouders dat hun kinderen met plezier naar school gaan?

Natuurlijk zul je af en toe opmerken dat niet al deze vragen op een bevredigende manier beantwoord kunnen worden. Dat is het moment waarop de zoektocht begint naar wat de specifieke leerbehoefte is van die leerling. Waar stagneert het, wat kun je anders doen? Er is daarbij een aantal factoren waarnaar je kunt kijken. In dit gesprek bespreek ik de volgende factoren:

- Is Randy wel aan het leren? Heeft de leerkracht een goed beeld van zijn niveau? Pas als je dat weet, kun je goed aansluiten bij de behoeften. Om dit in kaart te brengen kun je kiezen voor bijvoorbeeld doortoet-

sen: onderzoeken, met behulp van een voortgangsrapportage, welke ontwikkeldoelen de leerling al heeft gehaald. Je kunt ook in gesprek gaan met het kind of met de ouders om te achterhalen wat hij zou willen leren en wat hij al kan.

- Is er ruimte voor de autonomie van Randy? Als een leerling hierin te veel belemmerd wordt, zal hij opstandig gedrag laten zien (dit kan ook op onopvallende wijze, zoals zeggen dat hij iets gaat doen en het vervolgens niet doet). Het kind kan ook passief worden en steeds minder eigen initiatief nemen (in het geval van Randy). Onderzoek dan waar ruimte zit om de eigen keuze(s) en controle van deze leerling te versterken. Vaak is dit tegenovergesteld aan wat je zou willen doen. Een passieve of opstandige leerling willen we namelijk vaak juist controleren en nemen we snel iets uit handen.
- Voelt Randy verbinding met één of meer andere kinderen in de groep en met jou als leerkracht? Een goede verbinding met de leerkracht is het allerbelangrijkste. Het is de basis voor alle andere stappen. Soms is dat lastig, omdat een leerling zich niet laat zien in de groep of juist ongewenst gedrag vertoont. Hoe kom je dan opnieuw in verbinding? In elk geval door het opnieuw te proberen en vertrouwen te hebben. Als je zelf open durft te zijn en aangeeft dat je de leerling graag beter wilt leren aanvoelen of begrijpen, dan zijn de meeste kinderen welwillend om de band te versterken.

Mooie oplossing

Er zijn natuurlijk meer factoren die een rol kunnen spelen. Het Delphimodel – een model dat hoogbegaafdheid beschrijft van binnenuit – laat zien dat een hoogbegaafde inwendig een sterk samenspel heeft tussen denken, gevoel en autonomie.

Misschien worstelt het kind met zijn intense gevoeligheid, piekert hij veel, wil hij controle hebben, maar weet hij niet hoe, etc. Je geeft bijvoorbeeld een leerling een prachtig nieuw uitdagend spel, maar hij doet er niks mee. Hij is misschien wel bang dat hij niet goed zal snappen hoe het spel werkt en voelt zich hierdoor enorm onbekwaam. Herkenbaar toch? Als je bedenkt hoe jij je ook onbekwaam kunt voelen in het begeleiden van deze kinderen?

School komt na dit gesprek tot de conclusie dat zij Randy op een andere manier zouden moeten uitdagen. Hij past zich nu duidelijk heel erg aan en kan niet laten zien wat hij weet, wat hij kan en wie hij is. Dat moet op een diepe laag bij deze jongen ontzettend frustrerend zijn.

Na intern overleg geeft school aan de ouders aan dat ze het wel moeilijk te vinden om deze jongen echt passend onderwijs te bieden.

De ouders maken zich hier toch een beetje zorgen

om. Ze hebben het gevoel dat zij zelf en Randy door de begeleiding vanuit de Kinderpraktijk steeds meer inzichten hebben gekregen in wat Randy nodig heeft om tot bloei te komen. Randy snapt nu ook dat zijn boze buien thuis veroorzaakt werden doordat hij zich op school enorm aanpaste en totaal niet kon zijn wie hij is.

Het bijzondere tijdens dit traject is dat zich zomaar ineens een mooie oplossing aandient voor Randy. Via via horen ouders over een particuliere school in het dorp die met een bijzonder initiatief is gestart: een tussenjaar voor hoogbegaafde kinderen, die klaargestoomd worden voor het voortgezet onderwijs. Deze klas is speciaal in het leven geroepen voor hoogbegaafde kinderen voor wie het basisonderwijs onvoldoende uitdaging biedt, maar voor wie de overstap naar het middelbaar onderwijs op dit moment nog te groot is.

Deze school, Maupertuus (www.maupertuus.info), creëert een passend aanbod voor deze kinderen en zet in op leren, doorzetten, samenwerken en frustraties opzoeken. Leren dat je iets niet kunt, hoort daar ook bij. Dit zijn de bekende valkuilen van hoogbegaafde leerlingen die te weinig uitgedaagd worden.

Het onderwijs van deze nieuwe klas is daarnaast tevens gericht op het versterken van de executieve functies. Randy kan meteen kennismaken met de klas en is zo enthousiast dat hij wil blijven. Omdat de school net begonnen is met dit initiatief, is er voldoende plaats. In overleg met zijn ouders stop ik de begeleiding van Randy. Hij zit nu drie maanden op Maupertuus en voelt zich er enorm op zijn plek. Hij komt nog even langs om mij een robot te laten zien, die hij zelf tijdens het vak techniek heeft gemaakt.

De boze buien thuis zijn helemaal verdwenen.

‘Hier kan ik echt zijn wie ik ben’, vertelt hij stralend. Randy leert om uit zijn comfortzone te stappen en dat de kracht van zijn hoogbegaafdheid mag schitteren. ●

Margriet Schouten is integratief kinder- en jeugdtherapeute en heeft een kinder- en jeugdpraktijk in Driebergen (kinderpraktijk-margriet.nl).

Ze geeft therapie en coaching voor kinderen, pubers, jongvolwassenen en ouders, is EMDR-therapeute en begeleidt kinderen die hooggevoelig, hoogbegaafd en vaak beelddenkers zijn. Daarnaast is zij ervaren in systemisch werken door middel van systemische oudergesprekken en familieopstellingen met gezinnen.